

Socio-Cultural Determinants of Attitudes Toward Single Life Among Iranian Students (A Study of Kharazmi University Students)

Zeinab Kaveh Firouz^{1*}, Reza Safari-Shali², Zahra Khadem Hoseini³

1. Associate Professor, Department of Sociology, Faculty of Literature and Humanities, Kharazmi University, Tehran, Iran; zkaveh@khu.ac.ir
2. Associate Professor, Department of Sociology, Faculty of Literature and Humanities, Kharazmi University, Tehran, Iran; Reza_safaryshali@khu.ac.ir
3. Master's Student in Social Sciences Research, Department of Sociology, Faculty of Literature and Humanities, Kharazmi University, Tehran, Iran; zahrakhademhoseini@khu.ac.ir

Original Article

Abstract

Background and Aim: In recent years, Iranian society has witnessed significant changes in young people's behaviors and attitudes regarding marriage and partner selection. The present study examines the attitudes of Kharazmi University students toward singlehood and the cultural and social factors influencing these attitudes.

Data and Method: This study employs a quantitative research design. Data were collected using a survey questionnaire administered to a sample of 400 students from the target population of Kharazmi University.

Findings: The results indicate that the variables of adherence to religious teachings, commitment to family values, social trust, individualism, and social responsibility are influential factors shaping attitudes toward singlehood. The findings demonstrate that 26 percent of the variance in attitudes toward singlehood is explained by socio-cultural factors. Individualism emerged as the most significant predictor ($\beta = 0.230$), while commitment to family values and social responsibility also had significant effects in different directions.

Conclusion: Family values and adherence to religious teachings play an important role in fostering positive attitudes toward marriage. Conversely, the rise of individualism has contributed to shifts in life choices toward singlehood. The findings show that although religious and familial traditions still influence the desire to marry, the growing prevalence of individualism—largely shaped by virtual and digital environments—is a key driver of value change in Iranian society, steering students' attitudes toward accepting a single lifestyle.

Keywords: Singlehood, Socio-cultural factors, Individualism, Social responsibility, Commitment to family values.

Key Message: Young people's attitudes toward singlehood reflect profound shifts in social values and beliefs, influenced by a confluence of cultural, social, and economic factors. These attitudes not only shape individual life choices but also have the potential to impact broader social structures and family patterns. Understanding these perspectives is essential for social and cultural planning aimed at addressing the needs and concerns of the younger generation.

Received: 04 December 2024

Accepted: 30 May 2025

Citation: Kaveh Firouz, Z., Safari Shali, R., & Khadem Hosseini, Z. (2025). Socio-Cultural Determinants of Attitudes Toward Single Life Among Iranian Students (A Study of Kharazmi University Students). *Journal of Social Continuity and Change*, 4(3), 413-438. <https://doi.org/10.22034/JSCC.2025.22490.1191>

Extended Abstract

Introduction

In recent decades, the institution of the family has experienced significant changes worldwide, a trend that is also observable in developing countries like Iran. Among these changes are an increase in the age at first marriage, a decline in marriage rates, a rise in permanent singlehood, and alterations in mate selection criteria and attitudes towards childbearing. Scholars (Lesthaeghe, 2010; Van de Kaa, 1987) often attribute these patterns to the "Second Demographic Transition," a process intertwined with socioeconomic development and modernization. As socioeconomic development and modernization foster new needs and lifestyles, particularly among youth, the importance of marriage has diminished, leading to delayed marriage. This postponement carries various social implications, including increased irresponsibility, heightened levels of depression, and a rise in societal issues at the macro level.

In Iran, the phenomenon of youth singlehood has become a complex social challenge influenced by various factors. Economic factors, such as unemployment and high living costs, are among the most significant reasons for delayed marriage and the desire to choose a single life (Heydari Zargoush & Najafi, 2017; Namazi, 2018). Furthermore, changes in social values and attitudes (emphasis on individual independence and a desire for higher education, particularly among women), high expectations of families and young people themselves for a life partner (stable job, suitable income, high education), a gender imbalance in marriageable age, and the role of mass media and social networks in introducing new lifestyle patterns have all contributed to the increase in youth singlehood (Heydari Zargoush & Najafi, 2017; Shahanavaz & A'zam Azadeh, 2019).

This study, therefore, aims to analyze university students' attitudes towards single life, examine the specific socio-cultural factors that shape these attitudes, and propose potential strategies to address this trend. The research is innovative in its simultaneous examination of cultural and social factors across different genders and academic levels at Kharazmi University, providing a nuanced understanding of this evolving social norm.

Methods and Data

This research employed a quantitative survey methodology. Data was collected using a researcher-developed questionnaire administered to a sample of 400 students at Kharazmi University in 2023, encompassing undergraduate, master's, and doctoral levels. The sample was selected using a multi-stage probability sampling technique.

The validity of the questionnaire was confirmed through expert consultation, while its reliability was established using Cronbach's alpha, with all variables achieving acceptable reliability ($\alpha > 0.70$). The key variables operationalized in the study included the attitude towards single life as a dependent variable. The independent variables encompassed individualism, adherence to family values, social responsibility, social trust (aggregating interpersonal, institutional, and social trust), social support (including financial, emotional, and informational support), adherence to religious teachings, use of social networks, and social connections. Data analysis was performed at both descriptive and inferential levels, employing correlation analysis, multiple regression, and path analysis to assess the direct and indirect effects of the independent variables on students' attitudes towards single life.

Findings

The demographic profile of the sample revealed that 57% of the participants were female and 43% were male, with a predominance of undergraduates (58.5%). The most frequent age group is 19-22 years, accounting for 43.2% of the sample. In the bivariate analysis, the findings demonstrated a statistically significant relationship between attitudes towards single life and five independent variables. A positive correlation was observed with individualism ($r=0.230$), indicating that higher levels of individualism are associated with a more favorable perspective on single life. In contrast, negative correlations were found with adherence to family values ($r = -0.169$), social trust ($r = -0.138$), religious adherence ($r = -0.127$), and social responsibility ($r = -0.105$). No significant direct correlation was detected with social networks, social support, or social media usage.

The result of Table 1 shows that the regression model accounted for 26.1% of the variance in attitudes toward single life. Individualism emerged as the most robust predictor, exhibiting the highest standardized beta coefficient ($\beta=0.230$), thereby corroborating its positive influence. Conversely, adherence to family values ($\beta = -0.192$), social responsibility ($\beta = -0.141$), social trust ($\beta = -0.139$), and religious adherence ($\beta = -0.133$) demonstrated significant negative effects, suggesting that stronger adherence to these traditional and collectivist values is associated with a more negative attitude toward singlehood.

The results of path analysis clarified the relationships among the variables, confirming the direct effects shown in the regression model, presented in Table 2. Notably, it showed that social media use has a significant indirect impact on attitudes toward single life, primarily by enhancing individualism. The analysis revealed that social media use has the strongest influence on individualism. When considering the overall effect (both direct and indirect), the most influential factors were adherence to family values (total effect = -0.272), individualism

(total effect = +0.230), social media use (total effect = +0.220), and religious adherence (total effect = -0.140). This highlights that while traditional family values serve as a major deterrent, the individualistic values promoted by social media are the most powerful drivers encouraging acceptance of single life.

Table 1 - Multivariate analysis of the impact of independent variables on attitude toward singlehood

Variables	Unstandardized Regression Coefficient(B)	Standard Error	Standardized Regression Coefficients(B)	T- value	Significance level (p)
Constant	55.297	3.470	-	15.935	0.001
Individualism	0.447	0.094	0.230	4.765	0.001
Adherence to family values	-0.215	0.053	-0.192	-4.043	0.001
Social responsibility	-0.227	0.105	-0.141	-2.639	0.001
Adherence to religious teachings	-0.089	0.144	-0.133	-2.774	0.006
Social trust	-0.066	0.120	0.139	2.903	0.004
	Correlation Coefficient(R)	R-squared	F	Significant level (p)	
	0.511	0.261	22.706	0.001	

Table 2 - Direct, indirect, and total effects of independent variables on attitudes toward singlehood

Independent Variables	Direct effect	Indirect effect	Total effect
Individualism	0.230	-	0.230
Social responsibility	-0.141	-	-0.141
Adherence to family values	-0.192	-0.080	-0.272
Adherence to religious teachings	-0.133	-0.007	-0.140
Social media use	-	0.220	0.220
Social support	-	-0.010	-0.010
Social trust	-0.139	0.120	-0.010

Conclusion and Discussion

The findings reveal that Iranian students' attitudes towards single life are influenced by a complex interplay between modern, individualistic values and traditional, collectivist norms. The strong positive correlation between individualism and a favorable perception of singlehood aligns with the theories of Modernization and the Second Demographic Transition, which suggest that an emphasis on personal goals and autonomy encourages a reassessment of conventional life trajectories, such as marriage. This study highlights individualism as the predominant force legitimizing single life as a valid choice.

In contrast, the observed negative associations with family values, religious commitment, social trust, and social responsibility reflect the lasting impact of traditional structures. These factors serve as opposing forces that reinforce the societal expectation of marriage. Government institutions should work on improving economic conditions, promote educational and counseling programs, foster a culture that appreciates married life, and dedicate resources to social research.

Ethical Considerations

Compliance with Ethical Guidelines

The authors confirm that this manuscript is an original work derived from an academic thesis and has not been published elsewhere. All authors meet the criteria for authorship and have approved the final version of the manuscript. Ethical principles were observed throughout the research process, and informed consent was obtained from all participants, with full respect for their privacy and confidentiality. The authors declare no conflict of interest and affirm their impartiality in conducting and reporting the research.

Acknowledgments

This paper is based on the MA thesis of the third author in the field of social science research at Kharazmi University. The authors would like to sincerely thank the thesis reviewers for their valuable comments and suggestions, as well as the anonymous reviewers of this paper.

Funding

The study did not receive any financial support from public, private, or non-profit organizations.

Authors' Contributions

The first author, as the supervisor, was responsible for the study's conceptualization and overall guidance and performed a critical review of the manuscript. The second author, as the advisor, contributed to the development of the theoretical framework and methodology and provided valuable feedback during manuscript preparation. The third author, conducted the data collection and analysis and prepared the original draft of the manuscript. All authors reviewed, revised, and approved the final version and are accountable for all aspects of the work.

Conflicts of Interest

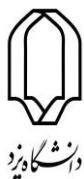
The authors declare that they have no conflicts of interest that could have influenced the results, interpretation, or presentation of this research.

Author's ORCID

Zeinab Kaveh Firouz: <https://orcid.org/0000-0002-3921-1636>

Reza Safari-Shali: <https://orcid.org/0000-0003-3095-0819>

Zahra Khadem Hoseini: <https://orcid.org/0009-0009-1961-5359>

عوامل اجتماعی و فرهنگی تعیین کننده نگرش به زندگی مجردی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه خوارزمی)

زینب کاوه‌فیروز^{۱*}، رضا صفری شالی^۲، زهرا خادم‌حسینی^۳

- *۱- دانشیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (zkaveh@khu.ac.ir)
۲- دانشیار گروه جامعه‌شناسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (reza_safaryshali@khu.ac.ir)
۳- دانش‌آموخته کارشناسی‌ارشد پژوهش علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (zahrakhademhoseini@khu.ac.ir)

مقاله پژوهشی

چکیده

زمینه و هدف: در جامعه ایران، طی سالیان اخیر رفتارها و نگرش‌های جوانان در زمینه‌های ازدواج و همسرگزینی تغییرات چشمگیری را تجربه کرده است. پژوهش حاضر، نگرش دانشجویان دانشگاه خوارزمی نسبت به زندگی مجردی و عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر آن را مورد مطالعه قرار می‌دهد.

روش و داده‌ها: روش پژوهش کمی است. داده‌های پژوهش با استفاده از تکنیک پیمایش و ابزار پرسشنامه گردآوری شده است. جامعه آماری تحقیق، دانشجویان دانشگاه خوارزمی بوده‌اند که ۴۰۰ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب و مورد مصاحبه قرار گرفتند.

یافته‌ها: بر مبنای یافته‌ها، متغیرهای «پایبندی به آموزه‌های دینی»، «پایبندی به ارزش‌های خانواده»، «اعتماد اجتماعی»، «فردگرایی» و «مسئولیت‌پذیری اجتماعی» به‌عنوان متغیرهای اثرگذار بر نگرش به زندگی مجردی شناسایی شدند. یافته‌ها نشان داد که ۲۶ درصد از تغییرات نگرش به زندگی مجردی تحت تأثیر عوامل اجتماعی- فرهنگی قرار دارد. فردگرایی به‌عنوان مهم‌ترین عامل با ضریب بتای ۰/۲۳۰ شناسایی شد، درحالی‌که پایبندی به ارزش‌های خانوادگی و مسئولیت اجتماعی نیز تأثیر معنی‌داری با جهات مختلف داشتند.

بحث و نتیجه‌گیری: ارزش‌های خانوادگی و پایبندی به آموزه‌های دینی، نقش مهمی در شکل‌گیری نگرش‌های مثبت به ازدواج دارند. از سوی دیگر، افزایش فردگرایی، به تغییر در انتخاب‌های زندگی مجردی منجر شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که اگرچه سنت‌های دینی و خانوادگی همچنان بر تمایل به ازدواج تأثیرگذارند، اما گسترش فردگرایی، که خود متأثر از فضای مجازی است، به‌عنوان یکی از عوامل مهم تغییرات ارزشی جامعه ایران، نگرش‌های دانشجویان را به سمت پذیرش سبک زندگی مجردی سوق می‌دهد.

واژگان کلیدی: زندگی مجردی، عوامل اجتماعی فرهنگی، فردگرایی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، پایبندی به ارزش‌های خانواده.

پیام اصلی: نگرش جوانان به زندگی مجردی نشان‌دهنده تغییرات عمیق در ارزش‌ها و باورهای اجتماعی است که تحت تأثیر عوامل مختلف فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی قرار دارد. این نگرش‌ها نه تنها بر تصمیم‌گیری‌های فردی تأثیر می‌گذارند بلکه می‌توانند بر ساختارهای اجتماعی و الگوهای خانوادگی نیز اثرگذار باشند. شناخت این نگرش‌ها برای برنامه‌ریزی‌های اجتماعی و فرهنگی ضروری است تا بتوان به نیازها و دغدغه‌های جوانان پاسخ داد.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۰۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۱۴

ارجاع: کاوه‌فیروز، زینب؛ صفری شالی، رضا؛ و خادم‌حسینی، زهرا. (۱۴۰۴). عوامل اجتماعی و فرهنگی تعیین کننده نگرش به زندگی مجردی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه خوارزمی)، تداوم و تغییر اجتماعی، ۴(۳)، ۴۳۸-۴۱۳. <https://doi.org/10.22034/JSCC.2025.22490.1191>

مقدمه و بیان مسأله

در دهه‌های اخیر، نهاد خانواده با تغییرات مهم و چشمگیری در بسیاری از زمینه‌ها نظیر شکل‌گیری ازدواج و تشکیل خانواده، افزایش سن ازدواج، طولانی شدن دوران مجرد، تغییر در دایره همسرگزینی و معیارهای انتخاب همسر، و نیز تغییر در ایستارهای فرزندآوری روبرو بوده است. اگرچه روند این تحولات در کشورهای غربی و توسعه‌یافته سریع‌تر و گسترده‌تر بوده است، اما در بسیاری از کشورهای در حال توسعه نیز این روندها مشاهده شده‌اند (Lesthaeghe, 2010). برخی از صاحب‌نظران این الگوهای جدید را نتیجه انتقال جمعیتی و دومین انتقال جمعیتی (انتقال در خانواده و تشکیل خانواده) دانسته‌اند که با توسعه اقتصادی-اجتماعی و مدرنیزاسیون همگرا شده است. به‌طوری‌که، توسعه اقتصادی-اجتماعی و مدرنیزاسیون با ایجاد نیازها و سبک‌های زندگی جدید، به‌ویژه در میان جوانان، نیاز به ازدواج را به اولویت‌های بعدی منتقل کرده و موجب تأخیر در ازدواج شده است. تأخیر در ازدواج می‌تواند پیامدها و تبعات اجتماعی زیادی به همراه داشته باشد، از جمله آن‌ها، عدم مسئولیت‌پذیری، افسردگی، و افزایش آسیب‌های اجتماعی در سطح کلان جامعه است. به بیان دیگر آثار تأخیر در ازدواج بیش از آنکه در فرد قابل ملاحظه باشد، در سطح کلان اجتماع قابل مشاهده است. لذا شناخت و بررسی شاخص‌ها، ویژگی‌ها و چالش‌های ازدواج مستلزم تحقیقات کاربردی است.

وضعیت مجرد جوانان در ایران به‌عنوان یک پدیده اجتماعی پیچیده، تحت تأثیر عوامل مختلف فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی قرار دارد. مجرد به معنای عدم ازدواج در سنین مناسب و افزایش تعداد افرادی است که از ازدواج صرف‌نظر کرده‌اند یا آن را تا سنین بالاتر به تأخیر انداخته‌اند. این وضعیت در سال‌های اخیر در جامعه ایران به شدت و سرعت روبه افزایش بوده است و اکنون به یک چالش اجتماعی برای جوانان، خانواده‌ها و جامعه تبدیل شده است. بیکاری، هزینه‌های بالای زندگی و عدم توانایی مالی برای تأمین هزینه‌های ازدواج از جمله دلایل اصلی تأخیر در ازدواج و گرایش به مجرد هستند. به‌طوری‌که در حال حاضر، بسیاری از جوانان به‌دلیل عدم توانایی مالی، از ازدواج صرف‌نظر می‌کنند (حیدری زرگوش و نجفی، ۱۳۹۶؛ نمازی، ۱۳۹۷). تغییر در ارزش‌ها و نگرش‌های اجتماعی نیز تأثیر زیادی بر تمایل جوانان به ازدواج دارد. نسل جدید بیشتر بر استقلال فردی تأکید دارد و ممکن است تشکیل خانواده را با محدودیت‌هایی برای خود همراه بداند. همچنین، تمایل به تحصیلات عالیه در میان زنان و افزایش سطح توقعات از همسر نیز زمینه‌های تأخیر در ازدواج را تقویت نموده است (حیدری زرگوش و نجفی، ۱۳۹۶). علاوه بر این، سخت‌گیری‌های خانواده‌ها در انتخاب همسر و انتظارات بالا از شریک زندگی (مانند تحصیلات بالا، شغل ثابت و درآمد مناسب)، نیز برای گروهی از جوانان به مانع بزرگی برای ازدواج تبدیل شده است (شهناواز و اعظم آزاد، ۱۳۹۸؛ حیدری زرگوش و نجفی، ۱۳۹۶). همچنین نبود تناسب بین تعداد پسران و دختران آماده ازدواج نیز از عوامل دیگری است که بر مجرد جوانان مؤثر است. این عدم تناسب می‌تواند منجر به کاهش گزینه‌های ازدواج برای هر دو جنس شود (حیدری زرگوش و نجفی، ۱۳۹۶). رسانه‌های جمعی و شبکه‌های اجتماعی نیز نقش مهمی در تغییر نگرش جوانان نسبت به ازدواج ایفا می‌کنند. این رسانه‌ها می‌توانند الگوهای جدیدی از زندگی را معرفی کنند که ممکن است با ارزش‌های سنتی تضاد داشته باشند (شهناواز و اعظم آزاد، ۱۳۹۸).

مطالعه نگرش دانشجویان نسبت به زندگی مجردی به خصوص از لحاظ سیاستگذاری و برنامه‌ریزی حائز اهمیت است. زیرا مسائل و مشکلات و نابسامانی‌های حاصل از این تأخیر، می‌تواند پیامدهای ناخواسته فرهنگی و اجتماعی در سطح فردی و اجتماعی بالاخص بر نهاد خانواده در پی داشته باشد. پیامدهایی چون کاهش انگیزه تشکیل خانواده به‌دلیل سپری شدن دوران شاد زندگی یا کاهش قدرت انتخاب شریک مناسب زندگی توسط افراد مخصوصاً زنان گردد و انواعی از آسیب‌های فردی و اجتماعی را رقم زند (آزاد ارمکی، ۱۳۸۶: ۱۰۲). تحقیق حاضر بر نگرش دانشجویان به زندگی مجردی تأکید دارد و در نظر دارد به واکاوی عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر انتخاب این سبک از زندگی جوانان بپردازد و راهکارهایی برای بهبود وضعیت مجرد جوانان پیشنهاد و ارائه نماید.

پیشینه تجربی

مطالعات متعدد و ارزشمندی در زمینه زندگی مجردی و عوامل موثر بر آن انجام شده است. کارگرفلاح و پوریوسفی (۱۳۹۶)، نشان دادند که در تصمیم‌گیری جوانان به زندگی مجردی و مجرد قطعی، ترکیبی از عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و مذهبی تأثیرگذارند. فشارهای اجتماعی و انتظارات فرهنگی، عدم ثبات مالی، تغییرات فرهنگی و پایبندی به اصول مذهبی از جمله متغیرهایی هستند که جوانان را به سمت زندگی مجردی سوق می‌دهند. کاوه فیروز و صارم (۱۳۹۶)، طی پژوهشی در شهر شیراز دریافتند که درصد درخور توجهی از افراد به ازدواج نگرش منفی داشته‌اند. همه مؤلفه‌های سبک زندگی بر نگرش به ازدواج اثرگذار بوده و مصرف فرهنگی مهم‌ترین متغیر و ارتباطات اجتماعی یگانه مؤلفه‌ای است که از سه مؤلفه دیگر سبک زندگی (پایگاه اقتصادی اجتماعی، مصرف فرهنگی و مدیریت بدن) اثر می‌پذیرد و بر نگرش به ازدواج اثرگذار است. اقامتی گشتی و همکاران (۱۳۹۳)، پیرامون چالش‌های زندگی مجردی در شهر رشت بیان می‌دارند که این افراد با سه دسته چالش‌های اجتماعی (نگاه بدبینانه اعضای جامعه به زندگی مجردی و دخالت همسایگان)، چالش‌های اقتصادی (گرانی اجاره مسکن و مشکلات مالی ناشی از خرید روزمره زندگی) و چالش‌های فردی (افسردگی ناشی از دوری خانواده، ترس از تنها خوابیدن در منزل و درست کردن غذا) روبه‌رو هستند. سراج‌زاده و همکاران (۱۳۹۲) طی پژوهشی که در شهر تهران انجام دادند سه مقوله اجباری بودن این نوع سبک زندگی (متعین ساختاری)، انتظام درون خانوادگی و ورود عناصر و تفکرات نوگرا در بین دختران را از یافته‌ها استخراج کردند و بر این باور هستند که سبک زندگی سنتی دختران در حال جایگزینی با شکل مدرن آن است هرچند این جایگزینی هنوز به‌طور کامل صورت نگرفته و می‌توان برخی مقاومت‌ها در برابر این نوع سبک زندگی مشاهده کرد و البته می‌توان انتظار داشت گسترش فرآیند نوسازی و پیامدهای ناشی از آن به جایگزینی کامل درآینده تبدیل شود. مروت و همکاران (۱۳۹۹)، نشان دادند که متغیر نگرش مثبت به اشتغال زنان، فردگرایی، اعتماد اجتماعی، نگرش سنتی خانواده در انتخاب همسر و گرایش‌های دینی جوانان با تمایل به ادامه زندگی مجردی، رابطه مثبت دارند.

فالکینگهام و همکاران (۲۰۱۲)، طی مطالعه‌ای که در بریتانیا انجام دادند، بیان داشتند روش زندگی و نحوه عملکرد متفاوت این خط سیر تحت تأثیر عواملی نظیر جنسیت و وضعیت اجتماعی-اقتصادی افراد است و می‌توان انواع متفاوتی از زندگی در انزواء در افراد میانسال را بر این اساس پیدا نمود. آپوستولو و همکاران (۲۰۲۰)، در پژوهش خود به دنبال بررسی علل تجربی مجرد ماندن جوانان در کشور آمریکا بودند. از مهم‌ترین عوامل موثر بر مجرد در این پژوهش مهارت‌های پایین دوستی و عاشقه با جنس مخالف، ترس از آسیب دیدن در رابطه، داشتن اولویت روابط متنوع و مسائل جنسی است. به‌طور خاص برای مردان حفظ آزادی و تعدد در رابطه میل بیشتری به مجرد ماندن نشان می‌دهند، در حالی که دختران مجرد در ژاپن بیشتر به دنبال عدم صدمه دیدن در رابطه هستند. افراد در سنین پایین به دلیل ضعف مهارت مجرد می‌مانند در صورتی که در سنین بالا به دلیل آزادی در روابط و عدم مسئولیت مجرد می‌مانند. فرگوسن (۲۰۰۰) در مطالعه خود به این نتیجه رسید که عواملی مانند روابط زناشویی والدین، رتبه فرزند در خانواده، دختر ارشد خانواده یا تک دختر، اهداف تحصیلی و فقدان خواستگار مناسب بر عدم تمایل دختران به ازدواج تأثیر گذاشته است. همچنین یافته‌های وی بیان گر این است که صنعتی شدن جوامع و به دنبال آن افزایش امکان آزادی فردی و دخالت کمتر والدین، با بالا رفتن سن ازدواج جوانان رابطه دارد.

با وجود پژوهش‌های انجام شده، نوآوری مطالعه حاضر در این است که علاوه بر مطالعه وضعیت کلی نگرش‌های مرتبط با زندگی مجردی در میان یک گروه اجتماعی مهم از جوانان ازدواج‌نکرده (با ترکیب جنسیتی دختر و پسر و مقاطع مختلف تحصیلی)، نقش عوامل فرهنگی و اجتماعی در شکل‌گیری این نگرش‌ها را نیز مورد بررسی قرار داده است. در واقع، نگرش دانشجویان به زندگی مجردی نشان‌دهنده تغییرات عمیق در ارزش‌ها و باورهای اجتماعی است که تحت تأثیر عوامل مختلف فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی قرار دارد.

این نگرش‌ها نه تنها بر تصمیم‌گیری‌های فردی تأثیر می‌گذارند بلکه می‌توانند بر ساختارهای اجتماعی و الگوهای خانوادگی نیز اثرگذار باشند. شناخت این نگرش‌ها برای برنامه‌ریزی‌های اجتماعی و فرهنگی ضروری است تا بتوان به نیازها و دغدغه‌های جوانان پاسخ داد.

جنبه نوآورانه تحقیق حاضر در این است که علاوه بر بررسی نگرش دانشجویان دانشگاه خوارزمی نسبت به زندگی مجردی، به طور همزمان نقش عوامل فرهنگی و اجتماعی را بر نگرش دانشجویان دختر و پسر ازدواج نکرده دانشگاه خوارزمی در مقاطع تحصیلی مختلف را با استفاده از روش پیمایش مورد بررسی قرار داده است. همان طور هم که قبلاً گفته شد منظور از زندگی مجردی شیوه‌ای از زندگی است که یک جوان ازدواج نکرده به صورت آگاهانه در نظر دارد مدتی را به همراه خانواده و یا تنها و جدا از خانواده به صورت مجردی زندگی کند و تصمیم قطعی نسبت به مجرد ماندن ندارد و درآینده ممکن است بخواهد ازدواج کند و یا به صورت مجردی به زندگی خود ادامه دهد. تحقیق حاضر به بررسی نگرش دانشجویان به زندگی مجردی را مورد سنجش و بررسی قرار داده است که چه عوامل فرهنگی و اجتماعی می‌تواند بر نگرش مثبت و یا منفی آنها به زندگی مجردی تأثیر بگذارد منظور از نگرش در این پژوهش نگرش دانشجویان به زندگی مجردی به بررسی باورها، احساسات و تمایلات این گروه نسبت به زندگی بدون ازدواج و تأثیرات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آن می‌پردازد. این نگرش‌ها تحت تأثیر عوامل متعددی قرار دارند که شامل تغییرات اجتماعی، ارزش‌های فرهنگی و شرایط اقتصادی است. نگرش دانشجویان به زندگی مجردی نشان‌دهنده تغییرات عمیق در ارزش‌ها و باورهای اجتماعی است که تحت تأثیر عوامل مختلف فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی قرار دارد. این نگرش‌ها نه تنها بر تصمیم‌گیری‌های فردی تأثیر می‌گذارند بلکه می‌توانند بر ساختارهای اجتماعی و الگوهای خانوادگی نیز اثرگذار باشند. شناخت این نگرش‌ها برای برنامه‌ریزی‌های اجتماعی و فرهنگی ضروری است تا بتوان به نیازها و دغدغه‌های جوانان پاسخ داد. فرآیند شکل‌گیری نگرش‌ها معمولاً ناشی از تعاملات اجتماعی، فرهنگ، تجربه‌های شخصی و آموزش است. این فرآیند شامل شناخت ویژگی‌های مربوط به اشخاص یا اشیاء، ارزیابی آن‌ها بر اساس ارزش‌های فرهنگی و ایجاد حساسیت روانی نسبت به آن‌ها است. در نتیجه، نگرش‌ها بازتاب‌دهنده وضعیت اجتماعی فرد و گروه‌های اجتماعی هستند که او در آن قرار دارد (Sperry, 2015).

ملاحظات نظری

به دلیل چند وجهی بودن موضوع پژوهش و تکرر نظریه‌های متعدد، در این پژوهش از میان نظرات مختلف، سه نظریه اصلی شامل نظریه نوسازی ویلیام گود، نظریه گذار دوم جمعیتی لسته‌هاک و ون‌دکا، و نظریه دگرگونی ارزشی رونالد اینگله‌هارت مبنای این مطالعه قرار گرفته‌اند.

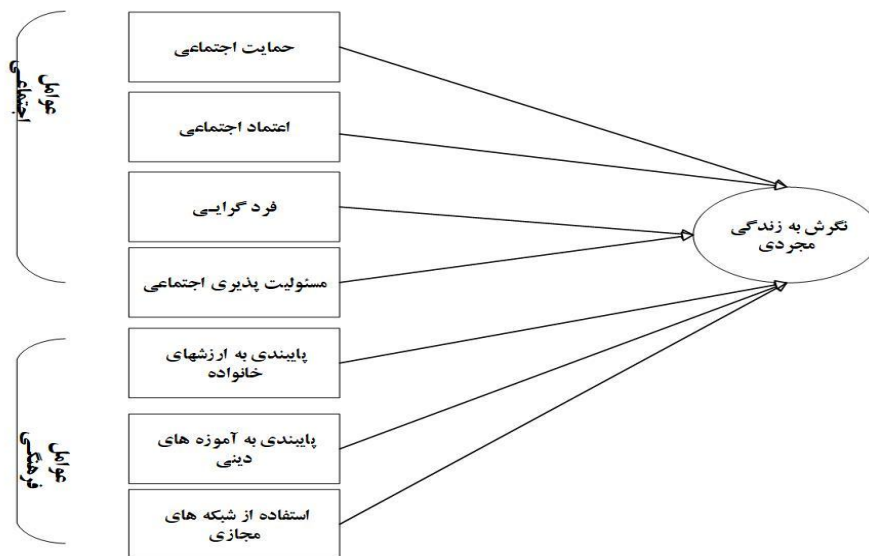
نظریه نوسازی: ویلیام گود (۱۹۶۳) به بررسی تغییرات ساختاری و کارکردی در خانواده‌ها در جوامع مدرن و صنعتی می‌پردازد. وی به‌ویژه بر تأثیرات صنعتی شدن و مدرنیزاسیون بر الگوهای خانواده و ازدواج تأکید دارد. گود در اثر خود تحت عنوان "انقلاب جهانی و الگوهای خانواده" به این نکته اشاره می‌کند که خانواده‌های سنتی به تدریج به سمت خانواده‌های هسته‌ای و فردگرا تغییر می‌کنند. او معتقد است که صنعتی شدن و مدرنیزاسیون به تغییرات عمده‌ای در ساختار خانواده منجر شده است، از جمله نیاز به جابجایی جغرافیایی به دلیل صنعتی شدن برای کار افزایش می‌یابد که باعث می‌شود خانواده‌ها به سمت ساختارهای هسته‌ای حرکت کنند. گود بیان می‌کند که روابط بین همسران و همچنین روابط بین والدین و فرزندان در خانواده‌های صنعتی به سمت برابری بیشتر پیش می‌رود. ویلیام گود همچنین به تغییرات در الگوهای ازدواج اشاره می‌کند. او پیش‌بینی می‌کند که انتخاب همسر به جای انتخاب‌های مبتنی بر منافع خانوادگی یا کنترل والدین به سمت انتخاب‌های مبتنی بر سازگاری و عشق پیش می‌رود. همچنین با تغییرات فرهنگی و اجتماعی، نرخ

ازدواج در جوامع مدرن کاهش می‌یابد و افراد به تأخیر در ازدواج و انتخاب زندگی مجردی تمایل بیشتری پیدا می‌کنند. گود به تأثیرات فرهنگی و اجتماعی بر خانواده و ازدواج نیز توجه دارد. او معتقد است فرآیند مدرنیزاسیون باعث می‌شود که خانواده‌ها به تدریج الگوهای غربی را در زمینه‌های ازدواج و خانواده پذیرا شوند (Goode, 1963).

نظریه گذار دوم جمعیتی: یکی از مهم‌ترین تغییراتی که در سطح خانواده در ارتباط با گذار جمعیتی دوم توسط لسته‌هاک (۲۰۱۰) و ون‌دکا (۱۹۸۷) بر آن تأکید می‌شود، افزایش قابل ملاحظه زوج زیستی (زندگی مشترک زن و مرد خارج از ازدواج رسمی) است. علاوه بر این، در جوامع پسامدرن که زنان حق انتخاب سبک زندگی‌شان را پیدا کرده‌اند، نسبت قابل ملاحظه‌ای از زنان در این جوامع در انتخاب سبک زندگی‌شان، اشتغال حرفه‌ای را بر فرزندپروری ترجیح می‌دهند (سرایی و اوجاقلو، ۱۳۹۲). تغییر از خانواده گسترده به هسته‌ای، تغییر از خانواده‌گرایی به فردگرایی، تغییر از کنترل خانواده به استقلال جوانان، تغییر از ازدواج‌های از پیش ترتیب داده شده به ازدواج‌های بر اساس عشق و انتخاب، تغییر از ازدواج در سنین جوانی به ازدواج در سن بالا، تغییر از عمومیت بالای ازدواج به داشتن پتانسیل برای مجرد گسترده، تغییر از باروری طبیعی به فرزندآوری کنترل شده، تغییر از تعداد فرزندان بیش‌تر به فرزندان کم‌تر، افزایش جنبش‌های فمینیستی و زنان با تأکید بر برابری جنسیتی و حقوق زنان، هم در خانواده و هم در عرصه عمومی از عمده تغییرات ناشی از این گذار بوده است. در ایران نیز برخی از ارزش‌های خانواده دچار تغییراتی شده‌اند از جمله نگرش به ازدواج و تشکیل خانواده تا حد زیادی تغییر کرده است، سن ازدواج بالا رفته است و ارزش فرزند و فرزندآوری تغییر یافته است. براساس تئوری‌های جهانی‌شدن و جهان محلی‌شدن خانواده همراه با دیگر اجزاء و عناصر جوامع در سرتا سر جهان، تحت‌تأثیر جهانی‌شدن تغییر یافته است. جهانی‌شدن ساختار و کارکرد خانواده امروزی را دگرگون ساخته است، خانواده گسترده را به خانواده هسته‌ای مدرن و حتی خانواده متکثر پست‌مدرن تبدیل کرده و الگوهای خانواده را به شدت دگرگون و متنوع ساخته است (سرایی و اوجاقلو، ۱۳۹۲: ۲۶-۲۷).

نظریه دگرگونی ارزشی اینگلهارت: نظریه دگرگونی ارزشی رونالد اینگلهارت به بررسی تغییرات در ارزش‌ها و نگرش‌های اجتماعی در جوامع مدرن می‌پردازد. این نظریه به‌ویژه در زمینه تغییرات ارزشی در جوامع صنعتی و پسا صنعتی مورد توجه قرار گرفته است و به ما کمک می‌کند تا بفهمیم چگونه تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌توانند بر ارزش‌های فردی و جمعی تأثیر بگذارند. اینگلهارت در مدل خود دو نوع ارزش را معرفی می‌کند: ۱) ارزش‌های مادی تمرکز بر نیازهای اقتصادی، امنیت شغلی، و رفاه مادی: این ارزش‌ها معمولاً در جوامع در حال توسعه و در شرایط بحران اقتصادی بیشتر مشاهده می‌شوند. ۲) ارزش‌های غیرمادی: تأکید بر آزادی فردی، کیفیت زندگی، محیط زیست، و خودبینی. این ارزش‌ها در جوامع پیشرفته‌تر و در شرایط اقتصادی پایدار بیشتر به چشم می‌خورند. اینگلهارت بر این باور است که با افزایش سطح رفاه و امنیت اقتصادی، مردم به سمت ارزش‌های غیرمادی حرکت می‌کنند. این تغییرات به تدریج در طول نسل‌ها اتفاق می‌افتد و تحت تأثیر عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی قرار دارد.

محققین در طراحی چارچوب نظری این پژوهش، ترکیبی از پیشینه‌های تجربی موجود و نظریه‌های مورد اشاره در فوق را مدنظر قرار دادند. مفاهیم فردگرایی، ارتباطات اجتماعی و استفاده از شبکه‌های مجازی از نظریه نوسازی اخذ شده، مفاهیم پابندی به آموزه‌های دینی و پابندی به ارزش‌های خانواده و مسئولیت‌پذیری اجتماعی از نظریه دگرگونی ارزشی اینگلهارت و نظریه گذار دوم جمعیتی الهام گرفته شده است. اما مفاهیم اعتماد اجتماعی و حمایت اجتماعی که به نوعی مولفه‌های سرمایه اجتماعی محسوب می‌شوند از پیشینه تجربی اخذ و دریافت شده است. شکل ۱، مدل مفهومی پژوهش حاضر را به تصویر می‌کشد.

شکل ۱ - مدل نظری تحقیق

روش و داده های پژوهش

پژوهش حاضر در قالب پارادایم اثباتی و استراتژی قیاسی و به لحاظ اجرا به صورت روش کمی (پیمایش) است، که از ابزار پرسشنامه برای گردآوری اطلاعات و داده ها استفاده شد. برای اعتبار^۱ و پایایی^۲ ابزار تحقیق در ابتدا پرسش نامه مقدماتی تهیه شد و با مشورت و استفاده از نظرات صاحب نظران و کارشناسان خبره، اعتبار صوری^۳ ابزار تحقیق به دست آمد. در ضمن در دو مرحله رفت و برگشت به میدان تحقیق، پیش آزمونی با هدف شناخت از رسایی گویه ها و فهم مشترک پاسخگویان از سؤالات پرسشنامه و محاسبه همبستگی درونی بین سنجها انجام شد. بدین ترتیب، گویه هایی که نامناسب بودند، حذف و اصلاح شدند و در مواردی گویه های متناسب دیگری جایگزین آنها شدند. در نهایت در مراجعه دوم با تکمیل ۲۰ پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ برای به دست آوردن میزان پایایی ابزار تحقیق استفاده شد.

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه خوارزمی در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا می باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، ۴۰۰ نفر از دانشجویان شاغل به تحصیل در دانشگاه خوارزمی بودند که در سال ۱۴۰۲ مورد پرسشگری قرار گرفتند. شیوه نمونه گیری، به صورت نمونه گیری احتمالی چندمرحله ای (به صورت طبق و تصادفی) بود که برای انتخاب دانشکده ها، مقاطع تحصیلی با استفاده از اصل نسبت و در نهایت برای انتخاب افراد نمونه از شیوه نمونه گیری تصادفی ساده و سیستماتیک استفاده شد.

محاسبه ضرایب آلفای کرونباخ نشان می دهد متغیر نگرش به زندگی مجردی با آلفای ۰/۷۴۴، حمایت اجتماعی با آلفای ۰/۷۶۸، اعتماد اجتماعی با آلفای ۰/۷۲۴، پایبندی به آموزه های دینی با آلفای ۰/۷۰۷، پایبندی به ارزش های خانواده با آلفای ۰/۸۶۷، فردگرایی با

۱. Validity

۲. Reliability

۳. Face validity

آلفای ۰/۷۸۵، مسئولیت‌پذیری اجتماعی با آلفای ۰/۷۸۵ و نیز استفاده از شبکه‌های مجازی با آلفای ۰/۷۵۴ از آلفای قابل قبولی برخوردار بوده‌اند. ضریب آلفای همگی آنها بالای ۰/۷ بود. داده‌ها در سطح توصیفی و استنباطی مورد تحلیل قرار گرفتند.

لازم به ذکر است گویه‌های متغیرهای پژوهش محقق ساخته بوده و هر کدام دارای طیف لیکرت ۵ تایی از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم بوده است که به عنوان نمونه برای هر کدام از متغیرها دو مورد از گویه‌های پرسشنامه آورده شده است که جزئیات بیشتر آن در جدول ۱ منعکس گردیده است.

جدول ۱- تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش

تعریف عملیاتی	متغیر
در مورد موضوعات مهم زندگی نظرات دیگران برایم چندان مهم نیست و خودم شخصا تصمیم می‌گیرم. من علاقه دارم کارهایی را که خودم فکر می‌کنم درست است، انجام بدهم نه صرفاً کارهایی را انجام دهم که مورد تحسین دیگران باشد.	فردگرایی
تفریح با خانواده را دوست دارم. افکار و عقاید پدر و مادرم را قبول دارم.	پایبندی به ارزش‌های خانواده
سعی می‌کنم از دنیای اطرافم با اطلاع باشم تا بتوانم تصمیم‌های موثر و دقیق بگیرم. همیشه مسئولیت شکست‌هایم را می‌پذیرم.	مسئولیت‌پذیری اجتماعی
اعتماد به اطرافیان (خواهر، برادر، فامیل و...)	اعتماد فردی
امروزه نمی‌توان به راحتی با غریبه‌ها درد و دل کرد و راز خود را گفت. اگر قرار است وصلتی صورت بگیرد، بهتر است این وصلت با یک فرد آشنا باشد تا یک فرد غریبه.	اعتماد اجتماعی ^۱
اعتماد به مدارس، دانشگاه‌ها، بیمارستان‌های خصوصی، بیمارستان‌های دولتی، بانک‌ها و...	اعتماد نهادی
دریافت انواع حمایت‌ها از پدر، مادر، خواهر، برادر، فامیل و...	حمایت ^۲ (مالی، عاطفی، اطلاعاتی)
معتقدم که خدا وجود دارد. اگر ما امر به معروف و نهی از منکر را ترک کنیم، فساد و فحشا همه جا را پر می‌کند. در روز قیامت به اعمال و رفتار ما دقیقاً رسیدگی می‌شود و نیکوکاران به بهشت و بدکاران به جهنم خواهند رفت.	پایبندی دینی
میزان استفاده از شبکه‌های مجازی (Facebook)، فیس‌بوک (X)، واتساپ (WhatsApp)، تلگرام (Telegram)، اینستاگرام (Instagram) و...	استفاده از شبکه‌های مجازی
ارتباطات با اطرافیان (پدر، مادر، خواهر، برادر، فامیل و...)	ارتباطات اجتماعی (شبکه روابط اجتماعی)
زندگی مجردی باعث استقلال فردی می‌شود. زندگی مجردی خیلی یک نواخت و تکراریست.	زندگی مجردی (متغیر وابسته)

۱. اعتماد اجتماعی حاصل جمع کردن سه متغیر اعتماد فردی، اعتماد نهادی و اعتماد اجتماعی است.

۲. حمایت اجتماعی حاصل جمع سه متغیر حمایت مالی، حمایت عاطفی و حمایت اطلاعاتی است.

یافته‌های پژوهش

جدول ۲ توزیع فراوانی و درصدی پاسخگویان را به تفکیک جنس، سن و مقطع تحصیلی نشان می‌دهد. با توجه به اطلاعات جدول ۴۳ درصد نمونه تحقیق را دانشجویان پسر و ۵۷ درصد را دانشجویان دختر به خود اختصاص داده‌اند. از نظر سنی، ۴۴/۲ درصد نمونه در گروه سنی ۱۹-۲۲، ۳۶/۲ در گروه سنی ۲۳ تا ۲۶ سال، و ۱۹/۶ درصد در گروه سنی ۳۲۷ تا ۳۰ سال قرار گرفته‌اند. با در نظر گرفتن مقطع تحصیلی نیز ۵۸/۵ درصد نمونه تحقیق در مقطع کارشناسی، ۳۴/۵ درصد در مقطع کارشناسی ارشد و ۷/۰ درصد در مقطع دکتری مشغول به تحصیل بوده‌اند.

جدول ۲- توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب متغیرهای زمینه‌ای

متغیر	فراوانی	درصد
جنس	مرد	۱۷۲
	زن	۲۲۸
گروه سنی	۲۲-۱۹	۱۷۷
	۲۶-۲۳	۱۴۵
	۳۰-۲۷	۷۸
مقطع تحصیلی	کارشناسی	۲۳۴
	کارشناسی ارشد	۱۳۸
	دکتر	۲۸

یافته‌های جدول ۳، نشان می‌دهد نگرش پاسخگویان به زندگی مجردی عمدتاً در سطح «بینابین» متمرکز است و سطوح «مخالف» و «موافق» در مراتب بعدی قرار دارند که بیانگر وجود دیدگاه‌های متنوع و غیرقطبی در این زمینه است. شبکه روابط اجتماعی، حمایت اجتماعی و اعتماد اجتماعی در میان اکثریت پاسخگویان در سطح «متوسط» ارزیابی شده‌اند که نشان‌دهنده وضعیت میانه سرمایه اجتماعی در جامعه مورد مطالعه است. پابندی به آموزه‌های دینی و ارزش‌های خانواده نیز غالباً در سطح متوسط قرار دارد و حاکی از حفظ نسبی هنجارهای سنتی در کنار تغییرات نگرشی است. در مقابل، فردگرایی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بیشترین فراوانی را در سطح «موافق» نشان می‌دهند که از گرایش قابل توجه پاسخگویان به ارزش‌های نوین اجتماعی حکایت دارد. همچنین، میزان استفاده از شبکه‌های مجازی عمدتاً در سطح متوسط گزارش شده که بیانگر نقش قابل توجه اما نه غالب این فضا در زندگی روزمره پاسخگویان است. در مجموع، توزیع متغیرها نشان‌دهنده غلبه وضعیت‌های میانه و همزیستی گرایش‌های سنتی و مدرن در میان پاسخگویان است.

جدول ۳- توزیع فراوانی و درصدی نمونه تحقیق (متغیر وابسته و متغیرهای مستقل تحقیق)

متغیر	سطوح	فراوانی	درصد
نگرش به زندگی مجردی (وابسته)	موافق	۹۱	۲۲/۷
	بینابین	۱۷۰	۴۲/۴
	مخالف	۱۳۹	۳۴/۹
ارتباطات اجتماعی	قوی	۹۵	۲۳/۲
	متوسط	۲۰۱	۴۹/۱
	ضعیف	۱۰۴	۲۷/۶
پایبندی به آموزه‌های دینی	زیاد	۱۴۴	۳۵/۱
	متوسط	۱۴۱	۳۴/۴
	کم	۱۱۵	۳۰/۵
پایبندی به ارزش‌های خانواده	زیاد	۱۰۸	۲۶/۵
	متوسط	۱۶۸	۴۱/۲
	کم	۱۲۴	۳۲/۴
حمایت اجتماعی	بالا	۱۳۷	۳۳/۴
	متوسط	۱۵۲	۳۷/۱
	پایین	۱۱۱	۲۹/۵
فردگرایی	زیاد	۱۴۷	۳۵/۹
	متوسط	۱۲۷	۳۱/۰
	کم	۱۲۶	۳۳/۲
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	زیاد	۱۴۵	۳۵/۴
	متوسط	۱۳۸	۳۳/۷
	کم	۱۱۷	۳۱/۰
استفاده از شبکه‌های مجازی	زیاد	۸۷	۲۱/۲
	متوسط	۱۸۱	۴۴/۱
	کم	۱۳۲	۳۴/۶
اعتماد اجتماعی	بالا	۱۵۸	۳۸/۶
	متوسط	۱۳۹	۳۴/۰
	پایین	۱۰۳	۲۷/۴

جدول ۴، روابط دومتغیره میان متغیرهای مستقل پژوهش و نگرش به زندگی مجردی را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. با توجه به نتایج این جدول می‌توان گفت از بین هشت متغیر مستقل اثرگذار بر نگرش دانشجویان به زندگی مجردی، پنج متغیر میزان پابندی به آموزه‌های مذهبی، میزان پابندی به ارزش‌های خانواده، اعتماد اجتماعی، فردگرایی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی با نگرش به زندگی مجردی رابطه معنادار داشته و سه متغیر شبکه روابط اجتماعی، حمایت اجتماعی و استفاده از شبکه‌های مجازی با نگرش به زندگی مجردی رابطه معنادار ندارند.

جدول ۴- نتایج آزمون همبستگی دو متغیره میان متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (نگرش به زندگی مجردی)

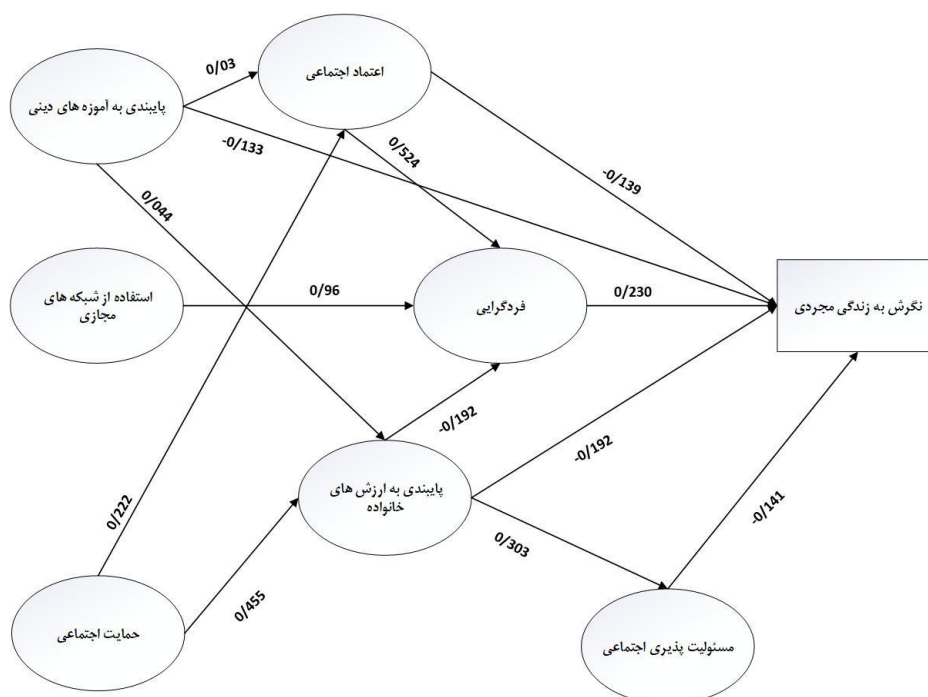
متغیرهای مستقل	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
شبکه روابط اجتماعی (ارتباطات اجتماعی)	-۰/۰۵۷	۰/۲۵۳
میزان پابندی به آموزه‌های مذهبی	-۰/۱۲۷	۰/۰۱۰
پابندی به ارزش‌های خانواده	-۰/۱۶۹	۰/۰۰۱
اعتماد اجتماعی	-۰/۱۳۸	۰/۰۰۵
حمایت اجتماعی	-۰/۰۳۳	۰/۵۱۲
فردگرایی	۰/۲۳۰	۰/۰۰۱
میزان استفاده از شبکه‌های مجازی	۰/۰۹۱	۰/۰۶۵
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	-۰/۱۰۵	۰/۰۳۳

طبق نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره مندرج در جدول ۵، ضریب تبیین مدل برابر با ۰/۲۶۱ است که نشان می‌دهد ۲۶/۱ درصد از واریانس نگرش به زندگی مجردی در بین دانشجویان توسط متغیرهای وارد شده به مدل (شامل فردگرایی، پابندی به ارزش‌های خانواده، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، اعتماد اجتماعی و پابندی به آموزه‌های دینی) تبیین می‌شود. در میان متغیرهای پیش‌بین، فردگرایی با ضریب بتای استاندارد شده ۰/۲۳۰ مهم‌ترین متغیر تأثیرگذار بر نگرش به زندگی مجردی است؛ به گونه‌ای که با افزایش سطح فردگرایی، نگرش به زندگی مجردی نیز موافق‌تر می‌شود. در مقابل، متغیرهای پابندی به ارزش‌های خانواده با ضریب بتای ۰/۱۹۲-، مسئولیت‌پذیری اجتماعی با ضریب بتای ۰/۱۴۱-، اعتماد اجتماعی با ضریب بتای ۰/۱۳۹- و پابندی به آموزه‌های دینی با ضریب بتای ۰/۱۳۳- دارای رابطه‌ای منفی و معنادار با نگرش به زندگی مجردی هستند؛ بدین معنا که افزایش هر یک از این متغیرها با عدم پذیرش بیشتر زندگی مجردی همراه است. این الگوی روابط نشان می‌دهد که رشد گرایش‌های فردگرایانه و اولویت دادن به استقلال و انتخاب‌های شخصی، زمینه‌ساز پذیرش بیشتر زندگی مجردی در میان دانشجویان بوده است؛ در حالی که تقویت ارزش‌های خانواده، تعهدات اجتماعی، اعتماد و پابندی‌های دینی، نگرش منفی‌تری نسبت به زندگی مجردی ایجاد می‌کند.

جدول ۵- تحلیل رگرسیونی تأثیر متغیرهای مستقل بر نگرش به زندگی مجردی

متغیر	ضرایب رگرسیون استاندارد نشده	خطای استاندارد	ضریب رگرسیونی استاندارد شده	t	سطح معنی داری
مقدار ثابت	۵۵/۲۹۷	۳/۴۷۰	-	۱۵/۹۳۵	۰/۰۰۱
فردگرایی	۰/۴۴۷	۰/۰۹۴	۰/۲۳۰	۴/۷۶۵	۰/۰۰۱
پایبندی به ارزش های خانواده	-۰/۲۱۵	۰/۰۵۳	-۰/۱۹۲	-۴/۰۴۳	۰/۰۰۱
مسئولیت پذیری اجتماعی	-۰/۲۲۷	۰/۱۰۵	-۰/۱۴۱	-۲/۶۳۹	۰/۰۰۱
پایبندی به آموزه های دینی	۰/۰۸۹	۰/۱۴۴	-۰/۱۳۳	-۲/۷۷۴	۰/۰۰۶
اعتماد اجتماعی	۰/۰۶۶	۰/۱۲۰	-۰/۱۳۹	-۲/۹۰۳	۰/۰۰۴
ضریب همبستگی	ضریب تبیین (R ²)	آماره F	سطح معنی داری		
۰/۵۱۱	۰/۲۶۱	۲۲/۷۰۶	۰/۰۰۱		

با توجه به اینکه سه متغیر شبکه روابط اجتماعی، حمایت های اجتماعی و نیز استفاده از شبکه های مجازی در آزمون فرضیات معنی دار نشدند و احتمال دارد به صورت غیر مستقیم بر نگرش به زندگی مجردی اثرگذار باشند، لذا بدین منظور و نیز با هدف ارزیابی تاثیرات مستقیم و غیرمستقیم کل متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته، از تکنیک تحلیل مسیر استفاده شده است که نتایج آن در شکل ۲ و جدول ۶ مندرج است.

شکل ۲- نمودار تحلیل مسیر تأثیر متغیرهای مستقل بر نگرش به زندگی مجردی

با استفاده از نمودار تحلیل مسیر که در شکل ۲ ارائه شده است و همچنین نتایج جدول ۶ که در آن اثرات مستقیم و غیرمستقیم و اثر کل نشان داده شده است، می‌توان گفت در بین متغیرهای مستقل اثرگذار بر نگرش به زندگی مجردی، پنج متغیر مستقل فردگرایی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، پایبندی به ارزش‌های خانواده، پایبندی به آموزه‌های مذهبی و اعتماد اجتماعی به ترتیب با ضریب بتای $+0/230$ ، $-0/141$ ، $-0/192$ ، $-0/133$ و $-0/139$ اثر مستقیم و بلافصل بر متغیر وابسته داشته‌اند. در واقع، فردگرایی دارای رابطه مثبت و متغیرهای مسئولیت‌پذیری اجتماعی، پایبندی به ارزش‌های خانواده و پایبندی به آموزه‌های دینی اثر مستقیم و معکوسی بر وابسته بوده‌اند و دو متغیر استفاده از شبکه‌های مجازی، حمایت‌های اجتماعی صرفاً اثر غیرمستقیم بر متغیر وابسته داشته‌اند. همچنین سه متغیر پایبندی به ارزش‌های خانواده و پایبندی به آموزه‌های مذهبی و اعتماد اجتماعی هم اثر مستقیم و هم اثر غیرمستقیم بر نگرش به زندگی مجردی داشته‌اند.

در مجموع می‌توان گفت متغیر فردگرایی با ضریب بتای $+0/230$ تنها متغیر بلافصل اثرگذار بر متغیر وابسته بوده که از سه متغیر پایبندی به آموزه‌های دینی، پایبندی به ارزش‌های خانواده و استفاده از شبکه‌های مجازی تأثیر پذیرفته است. نکته قابل تامل آنکه استفاده از شبکه‌های مجازی با ضریب بتای $+0/96$ بیشترین تأثیر را بر فردگرایی داشته است. بنابراین یکی از متغیرهای مهم این بررسی، استفاده از شبکه‌های مجازی است که به صورت غیرمستقیم بر نگرش به زندگی مجردی دانشجویان تأثیر گذاشته است. با در نظر گرفتن اثر کل، می‌توان گفت متغیرهای فردگرایی، پایبندی به ارزش‌های خانواده و استفاده از شبکه‌های مجازی و پایبندی به آموزه‌های دینی به ترتیب با اثر کل $+0/230$ ، $-0/272$ ، $+0/22$ و $-0/14$ بیشترین تأثیر را بر نگرش به زندگی مجردی در بین دانشجویان مورد بررسی داشته است. نکته لازم به ذکر این است که متغیر شبکه روابط اجتماعی تنها متغیری است که نه تنها اثر مستقیم بر متغیر وابسته نداشته، بلکه اثر غیرمستقیم هم بر نگرش به زندگی مجردی نداشته است. در مجموع، متغیرهای پایبندی به ارزش‌های خانواده، فردگرایی، استفاده از شبکه‌های مجازی و پایبندی به آموزه‌های دینی بیشترین تأثیر کلی را بر نگرش به زندگی مجردی دادند.

جدول ۶- تأثیر مستقیم و غیر مستقیم و کل متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته نگرش به زندگی مجردی

متغیرهای مستقل	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل
فردگرایی	$0/230$	-	$0/230$
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	$-0/141$	-	$-0/141$
پایبندی به ارزش‌های خانواده	$-0/192$	$-0/080$	$-0/272$
پایبندی به آموزه‌های دینی	$-0/133$	$-0/007$	$-0/140$
استفاده از شبکه‌های مجازی	-	$0/220$	$0/220$
حمایت‌های اجتماعی	-	$-0/010$	$-0/010$
اعتماد اجتماعی	$-0/139$	$0/120$	$-0/010$

بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه به بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر نگرش دانشجویان دانشگاه خوارزمی به زندگی مجردی پرداخت. برپایه نتایج بدست آمده، از میان متغیرهای اجتماعی و فرهنگی که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند، متغیرهای اعتماد اجتماعی، فردگرایی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، میزان پایبندی به آموزه‌های دینی، میزان پایبندی به ارزش‌های خانواده با نگرش دانشجویان به زندگی مجردی ارتباط معنادار وجود داشت و متغیرهای شبکه روابط اجتماعی، حمایت‌های اجتماعی و استفاده از شبکه‌های مجازی با نگرش دانشجویان به زندگی مجردی ارتباط مستقیم معنادار نداشته است.

رابطه معنادار و منفی بین اعتماد اجتماعی و نگرش به زندگی مجردی، نشان دهنده آن است که هر قدر میزان اعتماد دانشجویان به افراد و نهادهای اجتماعی بیشتر باشد، نگرش آنها به زندگی مجردی منفی تر خواهد بود و بالعکس. تحقیقات پیشین مانند، مروت و همکاران (۱۳۹۹) و آپوستولو و همکاران (۲۰۲۰) با نتایج این تحقیق همسو هستند. در جوامعی که سطح اعتماد اجتماعی پایین است، گرایش به زندگی مجردی و ازدواج سفید بیشتر است. همچنین جوانانی که سرمایه فرهنگی بیشتری دارند و سطح اعتماد اجتماعی آنها بیشتر است، نگرش مثبت‌تری به ازدواج دارند (Goode, 2000). در مجموع می‌توان گفت جوامعی که اعتماد اجتماعی در آنها پایین است، زندگی مجردی می‌تواند مشکلات و آسیب‌های اجتماعی بیشتری به همراه داشته باشد.

همچنین در مورد رابطه مثبت و معنادار بین فردگرایی و نگرش به زندگی مجردی، می‌توان گفت هر قدر شاخص فردگرایی در بین دانشجویان افزایش یابد، نگرش آنها به زندگی مجردی موافق‌تر خواهد شد و برعکس. نتایج تحقیق مروت و همکاران (۱۳۹۹) و آپوستولو و همکاران (۲۰۲۰)، با نتایج این تحقیق همسو می‌باشد. معناداری رابطه بین فردگرایی و نگرش به زندگی مجردی با نظریه گذار دوم جمعیتی و نیز نظریه نوسازی ویلیام گود قابل تبیین است. از نظر گود (۱۹۶۳)، فردگرایی به عنوان یک نتیجه از مدرنیزاسیون و تغییر در ارزش‌ها و نگرش‌ها، تأثیرات مهمی بر انتخاب‌های زندگی و روابط عاطفی افراد دارد. گود معتقد است که با ورود متغیرهای مدرنیزاسیون، ارزش‌ها و نگرش‌ها تغییر می‌کند. در واقع نظریات گذار دوم جمعیتی و نظریه نوسازی هر دو بر این موضع هستند که فردگرایی یکی از زمینه‌هایی است که به افزایش توجه به علایق و خواسته‌های شخصی افراد منجر می‌شود. این تغییر در ارزش‌ها می‌تواند به جوانان این احساس را بدهد که می‌توانند انتخاب‌های شخصی خود را در مورد زندگی مجردی انجام دهند. جوانانی که به فردگرایی گرایش دارند، ممکن است به دنبال زندگی مجردی باشند تا بتوانند علایق و خواسته‌های شخصی خود را بر اساس انتخاب‌های فردی پیاده کنند. در حقیقت، فردگرایی، اساساً تولید فرهنگی غرب است. درمقایسه با قبل، در نظم جدید، روابط اجتماعی بیشتر مبتنی بر دستاوردهای فرد هستند تا انتسابات آنها و خود فرد در خور توجه بسیار است (مسیحی و همکاران، ۱۳۹۹). فردگرایی به این معناست که علایق و نیازها و اهداف فردی ترجیح داده می‌شوند، ارزش‌ها و هنجارها مبنای فردی دارند. کسب لذت فردی، در اولویت است و استقلال و هویت فردی اهمیت دارد (عسگری و همکاران، ۱۳۹۹). استقلال فردی، خود اثربخشی احترام به خود، خودشکوفایی و خودباوری جایگزین خودمرداری و کسب سود شخصی به قیمت متضرر شدن دیگران شود، یعنی در کنار توجه به قابلیت‌ها و استعدادهای افراد، آنها را در جهت استفاده از این توانایی‌ها، برای منافع و مصالح عمومی آموزش داد. نباید گذاشت فردگرایی و فردیت طلبی به لایه‌های عمقی جامعه یعنی سطح ارزش‌ها نفوذ کند و باید آن را در لایه‌های سطحی برطرف کرد (شعیمی، ۱۴۰۰). رشد فردگرایی در جامعه موجب کاهش تعلق اجتماعی می‌شود یعنی فردگرایی در مقابل جمع گرایی قرار می‌گیرد، برای اینکه این دو در مقابل هم قرار نگیرند و در جهت هم قرار بگیرند، باید دست کم نیازهای ابتدایی فرد برآورده شود که فرد برای رسیدن به اهداف اولیه خود، ارزش‌های جمع گرایانه را زیرپا نگذارد (شعیمی، ۱۴۰۰).

نتایج پژوهش حاضر همچنین نشان داد بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشجویان و نگرش به زندگی مجردی رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. یعنی هرچه مسئولیت‌پذیری اجتماعی در بین دانشجویان بیشتر شود، نگرش به زندگی مجردی نیز منفی خواهد شد. در تحقیق آپوستولو و همکاران (۲۰۲۰)، پایین بودن مهارت ارتباط با جنس مخالف، ترس از جنس مخالف، عدم مسئولیت‌پذیری، و حفظ آزادی‌های شخصی از جمله دلایل گرایش به زندگی مجردی گزارش شده است که با نتایج این پژوهش همسو است. تایید این فرضیه، با نظریه اینگلهارت و بکر (۲۰۰۰) در مورد انتقال از ارزش‌های مادی به فرامادی قابل تبیین است. با گذر از جوامع سنتی به جوامع مدرن، ارزش‌های فردی و فرامادی مانند خودکفایی و رضایت شخصی بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرند. این تغییر می‌تواند به دانشجویان این احساس را بدهد که زندگی مجردی یک انتخاب معتبر و قابل قبول است. حال آن‌که، مسئولیت‌پذیری اجتماعی به معنای توجه به نیازها و رفاه دیگران و جامعه است. اینگلهارت بر این باور است که در جوامع مدرن، با افزایش فردگرایی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی نیز به نوعی بازتعریف شده است. جوانان به عنوان نسل جدید، ممکن است به دنبال تعادل بین نیازهای فردی و مسئولیت‌های اجتماعی خود باشند. این تعادل می‌تواند بر نگرش آن‌ها به زندگی مجردی تأثیر بگذارد، زیرا دانشجویان ممکن است ترجیح دهند به جای ورود به ازدواج و خانواده، بر روی فعالیت‌های اجتماعی و حرفه‌ای خود تمرکز کنند.

رابطه معکوس و معناداری بین پابندی به آموزه‌های مذهبی و نگرش به زندگی مجردی در پژوهش حاضر مشاهده شد. بر این اساس می‌توان گفت هرچه پابندی به آموزه‌های دینی بیشتر باشد نگرش به زندگی مجردی منفی می‌شود و برعکس. این نتایج با تحقیق کارگر فلاح و همکاران (۱۳۹۶) و مروت و همکاران (۱۳۹۹)، همسو است. علاوه بر این، نتایج تحقیق نشان داد هر قدر میزان پابندی به ارزش‌های خانواده قوی‌تر و مستحکم‌تر باشد، نگرش به زندگی مجردی منفی‌تر خواهد بود. در تبیین معناداری این رابطه می‌توان گفت ارزش‌های خانوادگی که از طریق تعاملات روزمره منتقل می‌شوند، می‌توانند به شکل‌گیری احساس خودمختاری و اعتماد به نفس در دانشجویان کمک کنند. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که خانواده‌هایی که ارزش‌های فردگرایانه را تشویق می‌کنند، معمولاً فرزندان خود را به سمت استقلال و خودکفایی سوق می‌دهند. در مقابل، خانواده‌هایی که بر ارزش‌های جمع‌گرایانه تأکید دارند، ممکن است فرزندان خود را به پیروی از هنجارهای اجتماعی و خانوادگی تشویق کنند. به علاوه، پابندی به ارزش‌های خانواده می‌تواند بر شکل‌گیری هویت فردی دانشجویان تأثیر بگذارد. چرا که خانواده به عنوان اولین نهاد اجتماعی، نقش مهمی در انتقال ارزش‌ها، باورها و هنجارهای اجتماعی ایفا می‌کند. دانشجویانی که در خانواده‌های سنتی‌تر بزرگ می‌شوند، ممکن است بیشتر به دنبال تأیید اجتماعی و پیروی از هنجارهای جمعی باشند. در مقابل، افرادی که در خانواده‌های حمایت‌گر و آزادتر پرورش یافته‌اند، معمولاً استقلال فردی بیشتری دارند و به دنبال شکوفایی استعدادهای شخصی خود هستند. در زندگی مجردی، انتظارات اجتماعی ممکن است تحت تأثیر فردگرایی قرار گیرد و لذا دانشجویان ممکن است احساس کنند که می‌توانند بدون وابستگی به خانواده زندگی کنند (Markus & Kitayama, 1991؛ عباسی و رضاپور، ۱۴۰۴).

ارتباط مستقیمی میان حمایت اجتماعی و نگرش به زندگی مجردی در این تحقیق مشاهده نشد. حمایت اجتماعی بیانگر نوعی احساس تعلق و دریافت کمک عاطفی، اطلاعاتی و عملی از سوی دیگران است. این حمایت می‌تواند از طرف خانواده، دوستان، یا گروه‌های اجتماعی باشد و نقش مهمی در کاهش استرس افراد ایفا کند (Cohen & Wills, 1985). برخی از دانشجویان، با وجود حمایت اجتماعی، ممکن است نگرش منفی نسبت به زندگی مجردی داشته باشند. این نگرش می‌تواند ناشی از انتظارات اجتماعی یا فشارهای فرهنگی باشد. به عنوان مثال، در جوامعی که ازدواج به عنوان یک مرحله ضروری در زندگی تلقی می‌شود، دانشجویان ممکن

است به رغم حمایت‌های اجتماعی، احساس کنند که زندگی مجردی انتخابی نامناسب است. در مقابل، برخی دانشجویان ممکن است زندگی مجردی را به عنوان فرصتی برای کسب استقلال و خودکفایی ببینند. این افراد ممکن است حمایت اجتماعی را به عنوان یک مانع برای رشد شخصی خود تلقی کنند. در اینجا، نگرش به زندگی مجردی می‌تواند تحت تأثیر تمایل به استقلال و خودشناسی قرار گیرد.

نتایج بدست آمده از تحقیق رابطه معنادار مستقیمی میان استفاده از شبکه‌های مجازی و نگرش به زندگی مجازی را نشان نداد. استفاده دانشجویان از شبکه‌های مجازی می‌تواند به آنها کمک کند تا احساس استقلال بیشتری داشته باشند. این پلتفرم‌ها به آنها اجازه می‌دهند تا نظرات و تجربیات خود را به اشتراک بگذارند و به نوعی، هویت خود را در دنیای دیجیتال شکل دهند (Chou & Edge, 2012). شبکه‌های اجتماعی می‌توانند به عادی‌سازی زندگی مجردی کمک کنند. به عبارتی، وقتی که دانشجویان تصاویر و تجربیات مثبت از زندگی مجردی دیگران را مشاهده می‌کنند، ممکن است این سبک زندگی را به عنوان یک گزینه مطلوب تلقی کنند. این امر می‌تواند به ویژه در جوامعی که ازدواج و تشکیل خانواده را به عنوان هنجار اجتماعی می‌پذیرند، اتفاق بیفتد (Kislev, 2019).

در این تحقیق همچنین ارتباط معناداری میان شبکه روابط اجتماعی و نگرش به زندگی مجردی مشاهده نگردید. به زعم اینکلهارت و بکر (۲۰۰۰)، در دنیای امروز، رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی به افراد این امکان را می‌دهند که اطلاعات و تجربیات مختلفی را درباره زندگی مجردی به دست آورند و این امر می‌تواند به تغییر نگرش آنها نسبت به این سبک زندگی منجر شود. در نتیجه می‌توان گفت دلیل عدم وجود ارتباط معنادار میان شبکه روابط اجتماعی با نگرش به زندگی مجردی در این تحقیق می‌تواند افزایش فردگرایی و افزایش استفاده از شبکه‌های مجازی باشد. بدین معنا که استفاده از شبکه‌های مجازی باعث کم‌رنگ شدن نقش روابط اجتماعی جوانان با سایر افراد مانند مادر، پدر، فامیل، دوستان، آشنایان، همکاران و سایر افراد شود.

در مجموع، همانطور که گفته شد در این مطالعه، فردگرایی مهمترین متغیر پیش‌بین و اثرگذار بر نگرش دانشجویان نسبت به زندگی مجردی بوده است و مسئولیت‌پذیری اجتماعی نیز تاثیر مستقیم و بیشترین تاثیر غیرمستقیم را به واسطه فردگرایی بر نگرش به زندگی مجردی داشته است. مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌تواند تأثیرات قابل توجهی بر نگرش دانشجویان به زندگی مجردی داشته باشد. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی معمولاً با کاهش تمایل به زندگی مجردی همراه است. به عبارت دیگر، هرچه سطح مسئولیت‌پذیری اجتماعی بیشتر باشد، نگرش منفی نسبت به زندگی مجردی کاهش می‌یابد و تمایل به ازدواج افزایش می‌یابد (مروت و همکاران، ۱۳۹۹). مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌تواند باعث افزایش اعتماد اجتماعی شود. در این حالت، دانشجویانی که احساس مسئولیت بیشتری نسبت به جامعه دارند، ممکن است کمتر تمایل به زندگی مجردی داشته باشند و بیشتر به دنبال ارتباطات پایدار و ازدواج باشند (صادقی، ۱۳۹۳؛ زارع و همکاران، ۱۳۹۹). دانشجویانی که در فعالیت‌های اجتماعی شرکت می‌کنند و مسئولیت‌پذیری بالایی دارند، ممکن است اولویت‌های خود را تغییر دهند و به جای تمرکز بر زندگی مجردی، به دنبال ایجاد خانواده و روابط پایدار باشند. این تغییر در اولویت‌ها می‌تواند ناشی از احساس نیاز به تعلق و حمایت اجتماعی باشد (نیکخواه و همکاران، ۱۳۹۶). مسئولیت‌پذیری اجتماعی همچنین می‌تواند بر نگرش‌های فرهنگی و سنتی تأثیر بگذارد. دانشجویانی که در محیط‌هایی با ارزش‌های فردگرایانه بزرگ شده‌اند، ممکن است دیدگاه‌های مثبتی نسبت به زندگی مجردی داشته باشند، اما افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌تواند این نگرش‌ها را تعدیل کند و آنها را به سمت ازدواج سوق دهد (اقدام‌پور و همکاران، ۱۳۹۵). در نتیجه، مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌تواند منجر به تغییرات مثبت در نگرش دانشجویان نسبت به زندگی مجردی شود و آنها را ترغیب کند تا روابط پایدارتر و متعهدانه‌تری را انتخاب کنند.

در مجموع، یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که نگرش‌های جوانان در زمینه زندگی مجردی، تحت تأثیر عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی مختلفی قرار دارد که نیازمند تدوین راهبردهای مؤثر از سوی سیاست‌گذاران می‌باشد. حمایت و تسهیل شرایط اقتصادی (از طریق ارائه تسهیلات مسکن، وام‌های کم‌بهره یا کمک‌های مالی به دانشجویان و جوانان توسط دولت)، می‌تواند شرایط زندگی مستقل را تسهیل کند. این اقدام می‌تواند به جوانان این امکان را بدهد که بدون فشار اقتصادی، انتخاب‌های خود را در مورد زندگی مجردی یا ازدواج بهبود بخشند. علاوه بر این، توسعه برنامه‌های آموزشی در راستای افزایش آگاهی و دانش جوانان درباره ازدواج و مزایای آن در قالب برگزاری کارگاه‌ها و سمینارها با حضور متخصصان در زمینه مددکاری اجتماعی، روانشناسی و مشاوره می‌تواند به جوانان در شکل عام و به صورت خاص به دانشجویان کمک کند تا به درک بهتری از انتخاب‌های خود برسند. محتوای این آموزش‌ها می‌تواند شامل موضوعاتی مانند استقلال مالی، مدیریت زمان و مهارت‌های زندگی باشند. حمایت از مشاوره‌های پیش از ازدواج از طریق ایجاد مراکز مشاوره‌ای راهبرد سیاستی دیگری است که می‌تواند به جوانان کمک کند تا در مورد زندگی مجردی و ازدواج تصمیم‌گیری بهتری انجام دهند. این مراکز باید به ارائه مشاوره‌های علمی و عملی بپردازند و به جوانان کمک کنند تا درک بهتری از نیازها و انتظارات خود داشته باشند. این مشاوره‌ها می‌تواند شامل جلسات گروهی و فردی باشند که در آن‌ها به مسائل عاطفی، اجتماعی و اقتصادی پرداخته می‌شود. سرمایه‌گذاری در تحقیقات اجتماعی بیشتر در زمینه زندگی مجردی و تأثیرات اجتماعی و فرهنگی آن، می‌تواند به شناسایی نیازها و چالش‌های جوانان کمک کند و به تدوین سیاست‌های مؤثرتر منجر شوند. در کنار این اقدامات، ایجاد و تقویت شبکه‌های اجتماعی و مشارکت‌های محلی نیز می‌تواند به افزایش اعتماد اجتماعی کمک کند. این شبکه‌ها می‌تواند به جوانان این امکان را بدهند که با یکدیگر ارتباط برقرار کنند و تجربیات خود را به اشتراک بگذارند.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از نظرات و پیشنهادات اصلاحی داوران محترم پایان‌نامه که با رهنمودهای ارزشمند خود به بهبود کیفیت این پژوهش کمک کرده‌اند، و همچنین از پیشنهادات اصلاحی داوران ناشناس مقاله حاضر تشکر و سپاسگزاری می‌گردد.

منابع

- آزاد ارمکی، تقی. (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی خانواده ایرانی. انتشارات سمت.
- اقامتی گشتی، رضا؛ کنعانی، محمدامین؛ و عباداللهی، حمید. (۱۳۹۳). چالش‌های زندگی مجردی در شهر رشت [پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشرنشده]. دانشگاه گیلان.
- اقدام پور، رضا؛ کشتی آرای، نرگس؛ و اسماعیلی، رضا. (۱۳۹۵). تجارب زیسته دانشجویان از مسئولیت‌پذیری اجتماعی در دانشگاه. مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، ۷(۱۴)، ۲۳۷-۲۶۴. https://www.icsa-journal.ir/article_99706.html
- حیدری زرگوش، معصومه؛ و نجفی، احسان. (۱۳۹۶). تحلیل جامعه‌شناسی تجرد قطعی جوانان ایرانی [ارائه مقاله]. چهارمین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی، تهران، ایران. <https://civilica.com/doc/662898>

- زارع، بیژن؛ سراج زاده، حسین؛ حبیب پور گنابی، کرم؛ و مداحی، جواد. (۱۳۹۹). زیست مجردی جوانان: مسئله ای اجتماعی - فرهنگی (رویکردی تحلیلی مبتنی بر آرای زنان بودریار و ریچارد سنت). مسائل اجتماعی ایران، ۱۱(۲)، ۹۷-۱۲۳.
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24766933.1399.11.2.10.1>
- سراج زاده، سیدحسین؛ رفعت‌جابه، مریم؛ و علی آبادی، عذرا. (۱۳۹۲). مطالعه پدیده تك زیستی در نمونه ای از دختران شهر تهران [پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشرنشده]. دانشگاه خوارزمی.
- سرای، حسن؛ و اوجاقلو، سجاد. (۱۳۹۲). مطالعه نسلی تغییر ارزش ازدواج در ایران، مطالعه موردی: زنان شهر زنجان. مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۴(۴)، ۴۱-۱۹.
<https://www.sid.ir/paper/231851/fa>
- شعیمی، محیا. (۱۴۰۰). تبیین میزان رابطه فردگرایی افراطی با همبستگی اجتماعی در شهروندان تهرانی. تغییرات اجتماعی - فرهنگی، ۱۸(۷۰)، ۸۸-۹۶.
<https://doi.org/10.30495/jssc.2021.690271>
- شهانواز، سارا؛ و اعظم آزاده، منصوره. (۱۳۹۸). شناسایی و تحلیل پیش ران‌های موثر بر مجرد در ایران. مسائل اجتماعی ایران، ۱۰(۲)، ۱۵۷-۱۹۱.
<http://jspi.khu.ac.ir/article-1-3164-fa.html>
- صادقی، آسیه. (۱۳۹۳). مقایسه سبک زندگی، مسئولیت‌پذیری و رغبت به ازدواج در دانشجویان دختر و پسر [پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشرنشده]. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شاهرود.
- عباسی، آمنه؛ و رضایور، داریوش. (۱۴۰۴). فراتحلیل عوامل مرتبط با تغییر ارزش‌های خانوادگی و نگرش به طلاق و ازدواج در ایران. تداوم و تغییر اجتماعی، ۴(۲)، ۳۱۱-۳۴۸.
<https://doi.org/10.22034/jssc.2024.21880.1142>
- عسگری، محبوبه؛ جهانبخش، اسماعیل؛ و محمدی، اصغر. (۱۳۹۹). سبک زندگی و فردگرایی زنان در شیراز. مجله دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی، ۱۸(۲)، ۲۱۶-۲۳۰.
<http://sisph.tums.ac.ir/article-1-5891-fa.html>
- کارگرفلاح، ام البنین؛ و پوریوسفی، حمید. (۱۳۹۶). بررسی عوامل موثر بر گرایش جوانان به زندگی مجردی و مجرد قطعی. پژوهش‌های جامعه‌شناختی، ۱۱(۲)، ۵۳-۷۵.
<https://sanad.iau.ir/journal/soc/Article/537283?jid=537283>
- کاوه فیروز، زینب؛ و صارم، اعظم. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر مؤلفه‌های سبک زندگی بر نگرش دختران مجرد در باب ازدواج (مطالعه شاغلان دانشگاه علوم پزشکی شیراز). مسائل اجتماعی ایران، ۸(۱)، ۷۳-۹۵.
<http://jspi.khu.ac.ir/article-1-2722-fa.html>
- مروت، بروز؛ دهقان، حسین؛ و امید، حسنعلی. (۱۳۹۹). عوامل موثر بر تمایل به ادامه زندگی مجردی در بین جوانان شهر قم. مطالعات جمعیتی، ۶(۱)، ۶۷-۸۹.
https://jips.nipr.ac.ir/article_119889.html
- مسیحی، مهدی؛ کلدی، علیرضا؛ و مهدوی، محمدصادق. (۱۳۹۹). تحلیل جامعه‌شناختی فردگرایی در بین زنان و مردان و عوامل مرتبط با آن (مطالعه موردی: افراد ۳۰ سال به بالای شهر شیراز). زن و جامعه، ۱۱(۳)، ۲۴۳-۲۵۸.
<https://www.sid.ir/paper/1000216/fa>
- نمازی، آسیه. (۱۳۹۷). نگرش جوانان به ازدواج و ایجاد پدیده مجرد در ایران: یک مرور توصیفی [ارائه مقاله]. یازدهمین همایش دانشجویی تازه‌های علوم بهداشتی کشور، تهران، ایران.
<https://civilica.com/doc/801804>

نیکخواه، هدایت‌الله؛ فانی، مریم؛ و اصغریور ماسوله، احمدرضا. (۱۳۹۶). سنجش نگرش دانشجویان نسبت به ازدواج و عوامل مؤثر در آن. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۸(۳)، ۹۹-۱۲۲. <https://doi.org/10.22108/jas.2017.21711>

Abbasi, A., & Rezapour, D. (2025). Change in marriage and divorce attitudes and family values in Iran: A meta-analysis of key factors. *Journal of Social Continuity and Change*, 4(2), 311-348. [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/jscc.2024.21880.1142>

Apostolou, M., O, J., & Esposito, G. (2020). Singles' reasons for being single: Empirical evidence from an evolutionary perspective. *Frontiers in Psychology*, 11, 746. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00746>

Askari, M., Jahanbakhsh, E., & Mohamadi, A. (2020). Lifestyle and individualism of women in Shiraz, Iran. *School of Public Health and Institute of Public Health Research*, 18(2), 216-230. [In Persian]. <http://sjsph.tums.ac.ir/article-1-5891-fa.html>

Azad Armaki, T. (2007). *Sociology of Iranian family*. Samt Publications. [In Persian].

Chou, H. T. G., & Edge, N. (2012). "They are happier and having better lives than I am": The impact of using Facebook on perceptions of other's lives. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(2), 117-121. <http://dx.doi.org/10.1089/cyber.2011.0324>

Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310-357. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.98.2.310>

Eghamati Gashti, R., Kanaani, M. A., & Ebadollahi, H. (2014). *Challenges of single life in Rasht city* [Unpublished master's thesis]. University of Guilan. [In Persian].

Eghdampour, R., Keshtiaray, N., & Esmaili, R. (2016). Student's lived experiences of social responsibility in the university. *Journal of Higher Education Curriculum Studies*, 7(14), 237-264. [In Persian]. https://www.icsa-journal.ir/article_99706.html

Falkingham, J., Demey, D., Berrington, A., & Evandrou, M. (2012, June 13-16). *The demography of living alone in mid-life: A typology of solo-living in the United Kingdom* [Paper presentation]. European Population Conference, Stockholm, Sweden. <https://doi.org/10.1057/pt.2011.15>

Ferguson, S. J. (2000). Challenging traditional marriage: Never married Chinese and Japanese American women. *Gender and Society*, 14(1), 136-159. <https://doi.org/10.1177/089124300014001008>

Goode, W. J. (1963). *World revolution and family patterns*. The Free Press.

Goode, W. J. (2000). Trust and social capital: The role of social networks in the formation of trust. *Journal of Sociology*, 36(2), 123-145.

Heidari Zargoush, M., & Najafi, E. (2017). *Sociological analysis of definitive singleness of Iranian youth* [Paper presentation]. 4th International Conference on Psychology, Educational Sciences, and Social Studies, Tehran, Iran. [In Persian]. <https://civilica.com/doc/662898>

- Inglehart, R. (1977). *The silent revolution: Changing values and political styles among Western publics*. Princeton University Press.
- Inglehart, R. (1997). *Modernization and post modernization: Cultural, economic, and political change in 43 societies*. Princeton University Press.
- Inglehart, R., & Baker, W. E. (2000). Modernization, cultural change, and the persistence of traditional values. *American Sociological Review*, 65(1), 19-51.
- Kargar Fallah, U. B., & Pouryousefi, H. (2017). Investigating factors affecting youth's tendency towards single living and definitive singleness. *Sociological Researches*, 11(2), 53-75. [In Persian]. <https://sanad.iau.ir/journal/soc/Article/537283?jid=537283>
- Kavehfiroz, Z., & Sarem, A. (2017). Effect of lifestyle factors on single girls' attitude toward marriage: A study on female employees of Shiraz Medical School. *Social Problems of Iran*, 8(1), 73-95. [In Persian]. <http://jspi.khu.ac.ir/article-1-2722-fa.html>
- Kislev, E. (2019). The social acceptance of singlehood: A comparative study of singlehood in the U.S. and Israel. *Journal of Comparative Family Studies*, 50(1), 1-20. <https://doi.org/10.1525/9780520971004>
- Lesthaeghe, R. (2010). The unfolding story of the second demographic transition. *Population and Development Review*, 36(2), 211-251. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2010.00328.x>
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224-253. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.98.2.224>
- Masihi, M., Kaldi, A., & Mahdavi, M. S. (2020). Sociological analysis of individualism among women and men and related factors (Case study: Individuals over 30 in Shiraz). *Women and Society*, 11(3), 243-258. [In Persian]. <https://www.sid.ir/paper/1000216/fa>
- Morovat, B., Dehghan, H., & Omid, H. (2020). Factors affecting the desire to continue living single among the youth of Qom. *Iranian Population Studies*, 6(1), 67-89. [In Persian]. https://jips.nipr.ac.ir/article_119889.html
- Namazi, A. (2018). *Youth's attitude towards marriage and the emergence of singleness in Iran: A descriptive review* [Paper presentation]. 11th Student Conference on New Developments in Health Sciences, Tehran, Iran. [In Persian]. <https://civilica.com/doc/801804>
- Nikkhah, H., Fani, M., & Asgharpour Masouleh, A. R. (2017). Students' attitude towards marriage and factors affecting it. *Applied Sociology*, 28(3), 99-122. [In Persian]. <https://doi.org/10.22108/jas.2017.21711>
- Sadeghi, A. (2014). *Comparison of lifestyle, responsibility, and willingness to marry in female and male students* [Unpublished master's thesis]. Islamic Azad University, Shahroud Branch. [In Persian].
- Saraei, H., & Oghajloo, S. (2013). Generational study of changing marriage values in Iran, Case study: Women in Zanjan city. *Journal of Iranian Social Development Studies*, 5(4), 19-41. [In Persian]. <https://www.sid.ir/paper/231851/fa>

- Serajzadeh, S. H., Rafatjah, M., & Aliabadi, A. (2013). *A study of the phenomenon of single living among a sample of girls in Tehran city* [Unpublished master's thesis]. Kharazmi University. [In Persian].
- Shahanavaz, S., & Azam Azadeh, M. (2019). Identifying and analyzing key factors affecting singleness in Iran. *Social Problems of Iran*, 10(2), 157-191. [In Persian]. <http://jspi.khu.ac.ir/article-1-3164-fa.html>
- Sho'aibi, M. (2021). Explaining the relationship between extreme individualism and social cohesion among Tehran citizens. *Socio-Cultural Changes*, 18(70), 88-96. [In Persian]. <https://doi.org/10.30495/jscc.2021.690271>
- Sperry, L. (2015). *Mental health and mental disorders: An encyclopedia of conditions, treatments, and well-being* (Vols. 1-3). ABC-CLIO. <https://doi.org/10.5040/9798400684814>
- Van de Kaa, D. J. (1987). Theories of fertility decline: A review. *Population Studies*, 41(1), 1-30. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2010.00328.x>
- Zare, B., Serajzadeh, S. H., Habibpour Gatabi, K., & Maddahi, J. (2020). Single youth life: A socio-cultural problem (an analytical approach based on the views of Jean Baudrillard and Richard Sennett). *Social Problems of Iran*, 11(2), 97-123. [In Persian]. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24766933.1399.11.2.10.1>